

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 7 maj 2003

Ö 2650-01

KLAGANDE

1. Ernst & Young Aktiebolag, 556053-5873, Box 3143, 103 62 STOCKHOLM

2. W.M.

Ombud för 1 och 2: jur. kand. G.S.

MOTPART

J. B.

Ombud: advokaten K.S.

SAKEN

Återförvisning av mål om taleändring

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Nedre Norrland, avd. 1, beslut den 13 juni 2001 i mål Ö 145-00

Hovrättens beslut

se Bilaga

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen fastställer det avgörande hovrättens beslut innehåller, såvitt avser återförvisning av målet beträffande J.B. fastställsetalan.

Med ändring av hovrättens beslut, såvitt avser avskrivning av den av J.B. tidigare förda fullgörelsetalan och ersättning för rättegångskostnader hänförliga till denna talan, fastställer Högsta domstolen det avgörande tingsrättens beslut innehåller i dessa avseenden (punkten 1 första ledet och punkten 2).

Det åligger tingsrätten att då målet slutligt avgörs pröva frågan om skyldighet för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnad såväl i hovrätten som i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Ernst & Young Aktiebolag och W.M. har yrkat att Högsta domstolen avskriver J. B. fullgörelsetalan och tillerkänner dem ersättning för rättegångskostnader vid tingsrätten såvitt avser fullgörelsetalan med där utdömt belopp samt i hovrätten med 10.000 kr.

J. B. har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Av utredningen framgår att J. B. först väckte fastställsetalan vid tingsrätten, att han ändrade denna talan till en fullgörelsetalan och att han därefter, samtidigt som han förklarade sig inte längre vidhålla sitt fullgörelseyrkande, återgick till att yrka enbart fastställelse. Samtliga ändringar skedde under förberedelsen av målet.

Frågan gäller nu om J. B. återgång från en fullgörelsetalan till en fastställsetalan skall anses utgöra en inskränkning av talan eller en taleändring samt, för det fall en taleändring anses föreligga, dels om denna är tillåten, dels om hans fullgörelsetalan skall anses återkallad och om det målet, såsom hans motparter yrkat, skall avskrivas.

Enligt 13 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken anses det förhållandet att käranden beträffande samma sak inskränker sin talan inte som en ändring av talan. Någon återkallelse föreligger således inte och svaranden kan inte begära en prövning i sak med stöd av 13 kap. 5 § samma balk. I stället får det kommande avgörandet rättskraft såvitt avser saken i dess helhet, 17 kap. 11 § rättegångsbalken. Inskränkning av talan innebär alltså att käranden avstår från något som inte kan yrkas på nytt i en senare rättegång (se NJA II 1943 s. 165 f. och NJA 1994 s. 23).

En dom över det av J.B. framställda fastställseyrkandet skulle inte hindra att han därefter kunde få det återtagna fullgörelseyrkandet prövat i sak, låt vara att fastställsedomen därvid skulle ha prejudiciell betydelse. Då J.B. ändrade sin fullgörelsetalan till en fastställsetalan skedde därför inte någon inskränkning av talan utan en taleändring.

Den huvudregel som fastslås i 13 kap. 3 § rättegångsbalken är att en väckt talan inte får ändras. I första stycket 1–3, varav 2 och 3 är av intresse i förevarande sammanhang, anges dock vissa undantag från huvudregeln.

Enligt 13 kap. 3 § första stycket 2 får käranden yrka fastställelse enligt 2 § andra stycket i samma kapitel. I sistnämnda bestämmelse anges att, om sakens prövning beror av frågan huruvida visst rättsförhållande som är stridigt mellan parterna består eller inte består, så får talan om fastställelse därav upptas. Eftersom J.

B. samtidigt med att han framställde sitt yrkande om fastställelse återtog sitt yrkande om fullgörelse är situationen emellertid inte sådan som avses i denna bestämmelse. Detta undantag är därför inte direkt tillämpligt.

Enligt 13 kap. 3 § första stycket 3 andra ledet gäller att käranden får framställa nytt yrkande, under förutsättning – endast – att det nya yrkandet stöder sig på väsentligen samma grund som det tidigare yrkandet. Varken i lagtext eller motiv uppställs något krav på att det nya yrkandet skall vara av samma slag som det tidigare framställda (Fitger, Rättegångsbalken I s.13:38 b). J. B. fastställelseyrkande stöder sig på väsentligen samma grund som hans fullgörelseyrkande. Taleändringen är därför tillåten.

Av betydelse för frågan, om J. B. förklaring att han inte längre vidhöll fullgörelseyrkandet skall anses som en återkallelse av talan enligt 13 kap. 5 § rättegångsbalken, är huruvida fullgörelsetalan och fastställsetalan skall ses som två olika käromål. Med hänsyn till att J. B. har möjlighet att utan hinder av en kommande fastställsedom få ett fullgörelseyrkande prövat i ett nytt mål får det anses vara fråga om två mål i rättegångsbalkens mening. (Se Fitger, Rättegångsbalken I s. 14:3 ff., särskilt s. 14:5, jfr också s. 13:28 a.) Hans fullgörelsetalan skall därför anses återkallad.

Det torde vara förutsatt att en återkallelse av talan skall föranleda beslut om avskrivning om inte motparten yrkar att målet prövas (se t.ex. Fitger, Rättegångsbalken I s. 18:25 och NJA 1994 s. 23). Något sådant yrkande har inte framställts. Eftersom rättegångsbalken inte innehåller någon regel om att ett mål måste avskrivas omedelbart när en talan återkallats, blir avskrivningstidpunkten en lämplighetsfråga. Det kan ofta vara lämpligt att en återkallad talan inte leder till avskrivning så länge annan talan stödd på väsentligen samma grund förs i rätte-

gången. Härvid märks att det inte är självklart att en fullgörelsetalan kan anses stödja sig på väsentligen samma grund som fastställsetalan.

Det finns inte skäl att upphäva tingsrättens beslut om avskrivning och fördelning av rättegångskostnaderna i den delen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Inger Nyström, Lennander (referent), Thorsson och Håstad
Föredragande revisionssekreterare: Lindbäck